

Коваленко Д.В., Коваленко О.Е., Брюханова Н.О., Божко Н.В.
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Сучасні виклики для української економіки полягають в тому, що забезпечення її відновлення та подальший розвиток – це насамперед питання наявності трудових ресурсів необхідної кваліфікації в потрібній кількості, особливо це стосується робітничих кадрів. Таких кадрів найширшого спектру професій та у великій кількості будуть потребувати як державні, так і приватні підприємства. Але вже сьогодні Україні катастрофічно не вистачає кваліфікованих робітничих кадрів і є необхідність не тільки первинної професійної підготовки, але й масштабної перепідготовки дорослого населення.

При цьому завдання підготовки та перепідготовки робітничих кадрів сьогодні вирішуватимуться не тільки закладами професійної (професійно-технічної) освіти (ЗП(ПТ)О), але і безпосередньо на підприємствах (внутрішньовиробниче навчання), в інших організаціях, які готують власні кадри, а також у межах підготовки в профільних класах закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО).

Ці завдання не можуть бути вирішені без наявності відповідного кадрового ресурсу викладачів та майстрів виробничого навчання. За визначенням держави, одним з обмежень та перешкод успішного реформування П(ПТ)О є недостатнє кадрове забезпечення закладів освіти педагогами та освітніми менеджерами з інноваційним типом мислення. Як зазначає Державна служба якості освіти України, навіть при значному скороченні мережі ЗП(ПТ)О внаслідок війни, наразі спостерігається значна нестача викладачів та майстрів виробничого навчання.

На сьогодні професія викладача ЗП(ПТ)О посідає третє місце серед професій, які можуть зникнути, незважаючи на те, що в них є нагальна потреба (Міжнародний економічний форум, Давос, 10 січня 2024 р.). Проведений УПА в січні 2024 р. моніторинг потреб у кадрах для системи П(ПТ)О на українському ринку праці, у якому взяли участь майже 200 представників ЗП(ПТ)О різних областей України, підтвердив, що існує проблема недоукомплектованості цих закладів педагогічними кадрами або необхідність покращення цього показника.

Також проблемою є підготовка вчителів для профільної старшої школи технологічного спрямування в рамках реалізації реформи «Нова українська школа». Підготовка таких фахівців потребує нових сучасних підходів та створення специфічних освітніх технологій.

Важливим складником у реалізації комплексу ефективних рішень можуть стати навчально-практичні центри, які можуть створюватися не тільки на базі закладу професійної (професійно-технічної) освіти (як це визначено наказом МОНУ від 14.06.2012р. №694 в редакції 2022р.), а й на базі закладів вищої освіти (ст.33, п.7 закону України «Про вищу освіту» в редакції 2023р.).

Навчально-практичний центр (НПЦ) – це структурний підрозділ закладу вищої освіти до складу якого входять майстерні, лабораторії та кабінети (для очного, дистанційного та змішаного навчання) з новим обладнанням, технікою, інструментами та матеріалами де здобувачі освіти отримують професійно-теоретичну та професійно-практичну підготовку, а педагогічні працівники підвищують свою кваліфікацію. НПЦ створюються з певної професії або галузі виробництва.

НПЦ УПА, за нашим переконанням, повинен реалізовувати такі *напрями діяльності*:

- забезпечення здобуття учнями профільних класів ЗЗО компетентностей професійного спрямування в майстернях та лабораторіях НПЦ;

- забезпечення здобуття учнями ЗП(ПТ)О повних або часткових кваліфікацій та компетентностей з робітничих професій в майстернях та лабораторіях НПЦ (за умов відсутності відповідного матеріально-технічного забезпечення в закладі освіти де вони навчаються);

- забезпечення здобуття здобувачами вищої освіти повних або часткових кваліфікацій та компетентностей з робітничої професії (оскільки наявність робітничої професії відповідного кваліфікаційного рівня є обов'язковою вимогою відповідності посаді педагога професійного навчання та майстра виробничого навчання, що визначена професійними стандартами з цих професій). Якщо здобувач вищої освіти вже має робітничу професію певного кваліфікаційного рівня, то він може підвищити свою кваліфікацію, або набути іншу робітничу професію, якщо та професія, за якою навчають в НПЦ, не співпадає з професією з якої він має документ про освіту;

- формування у здобувачів вищої освіти (на першому курсі навчання) уявлення про особливості освітнього процесу в системі П(ПТ)О шляхом відвідування навчальних заходів, що проводяться в майстернях та лабораторіях НПЦ досвідченими педагогічними працівниками та фахівцями-практиками;

- формування у здобувачів вищої освіти (на другому курсі навчання) досвіду педагогічної діяльності шляхом допомоги педагогічним працівникам НПЦ в організації та проведенні навчальних заходів в майстернях та лабораторіях НПЦ (проведення вступних, поточних та заключних інструктажів, підготовка матеріально-технічного забезпечення та методичного супроводу освітнього процесу, надання консультативної допомоги учням ЗП(ПТ)О;

- організація підвищення кваліфікації викладачів профільних предметів у ЗЗО;

- організація стажування майстрів виробничого навчання, педагогів професійного навчання, викладачів професійно-теоретичної підготовки та інших педагогічних працівників суб'єктів освітньої діяльності для опанування технологічних і виробничих інновацій та (за необхідності) підвищення кваліфікації за робітничою професією, яку вони мають;

- організація підвищення кваліфікації педагогічних працівників ЗП(ПТ)О на підставі діагностування рівня сформованості у них професійних компетентностей визначених професійними стандартами з професій «Педагог професійного навчання» та «Майстер виробничого навчання» та планування траєкторії їх професійного розвитку з використанням новітніх педагогічних, інформаційних та інноваційних технологій;

- організація підвищення кваліфікації науково-педагогічних кадрів технічних та інженерно-педагогічних ЗВО;

- розробка програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників ЗП(ПТ)О на підставі аналізу професійних компетентностей та трудових функцій визначених професійними стандартами з професій «Педагог професійного навчання» та «Майстер виробничого навчання»;

– надання працівникам ЗП(ПТ)О та інших закладів освіти методичної, консультативної, інформаційної допомоги з питань впровадження в освітній процес новітніх технологій і матеріалів, інформатизації і комп'ютеризації навчання за професіями;

– участь у розробленні навчального контенту, методичного забезпечення професійної підготовки (підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій, педагогічних програмних засобів, дидактичних матеріалів, інструментів оцінювання результатів навчання та інше);

– організація та проведення семінарів-практикумів, конференцій, вебінарів та інших навчально-комунікаційних заходів з питань впровадження новітніх технологій і матеріалів у процес підготовки кваліфікованих кадрів у закладах освіти;

– формування пропозицій щодо вдосконалення професійних стандартів, державних освітніх стандартів з конкретних професій, освітніх програм, робочих навчальних планів, навчальних програм освітніх компонентів.

Такий підхід дозволить створити як ефективну систему профільного навчання учнів ЗЗСО, професійного навчання здобувачів професійно-технічної та вищої освіти, а й підвищення кваліфікації педагогічних (науково-педагогічних) працівників цих закладів. Це надасть змогу отримати всебічно розвинену особистість здобувача освіти чи працюючого педагога, конкурентоздатну та мобільну на ринку праці, здатну до вибору індивідуальної освітньої траєкторії шляхом набуття освітніх і професійних компетентностей відповідно до власних інтересів, здібностей і можливостей, потреб економіки і суспільства, здатну до навчання впродовж життя, розвитку професійної кар'єри, що є основою економічного добробуту держави та сталого розвитку суспільства.